·. 1858. N°. 184.

VRIJDAG 6 AUGUSTUS.

UTRECHTSCHE PROVINCIALE EN STADS-COURANT

Algemeen Advertentie-Blad.

Bij deze COURANT behoort een BIJVOEGSEL.

UTRECHT 6 Augustus.

Lager onderwijs.

II.

Bleek ons reeds uit het regeringsverslag nopens [..]n staat der hoogere, middelbare en lagere scholen [..]er 1856/7 hoe de onverschilligheid van vele ge[..]eente-besturen in de zaak van het volksonderwijs [..]deelig werkte, wij moeten thans van eene nog treuriger [o]nverschilligheid gewagen, die der ouders en leer[li]ngen. Ook daarover bevat het verslag herhaalde [kl]agten. In N. Braband was het getal kinderen, [d]ie de scholen bezochten, hoewel een weinig grooter [da]n in het vorig jaar, veel geringer dan het naar [e]venredigheid der bevolking zoude behooren te zijn, [w]elke verhouding nog ongunstiger wordt, wanneer [m]en bedenkt, dat onder die schoolgaanden velen [..]der of boven den gewonen leeftijd waren. Als [h]oofdoorzaak hiervan wordt genoemd onverschilligheid [..] onvermogen der ouders. Ook in Gelderland [w]orden de scholen slecht en ongeregeld bezocht. [..]etgeen een groote hinderpaal voor goed klassikaal [o]nderwijs opleverde. De avondscholen, die bij velen [..]n uitmuntend middel zouden zijn, om hunne nog [o]nvolledige kennis te vermeerderen, werden *zóó slecht* [b]ezocht, dat zij vaak moesten gesloten worden. Hoe[w]el over het algemeen in de ruimste mate gelegen[h]eid werd gegeven, om *kosteloos* onderrigt te ont[va]ngen, en niettegenstaande daarbij sommige gemeente[be]sturen al het mogelijke deden, om de jeugd daar[va]n te doen gebruik maken, worden al die pogingen [m]et onverschilligheid bejegend. In het 5. distrikt [va]n Z. Holland en in Zeeland was dit gemis aan [be]langstelling der ouders, zelfs bij *meer gegoede* land[li]eden te bespeuren en werd ook bij hunne kinderen [o]ver achteloos en ongeregeld schoolbezoek geklaagd. Ook uit onze Provincie UTRECHT luiden de berigten [t]reurig. Vele kinderen verlaten de scholen reeds [o]p hun *tiende jaar*; anderen gaan slechts *halve dagen* [o]f *alleen des winters* school. Het aandringen op [b]eter schoolgaan heeft menigmaal ten gevolge, dat [d]e ouders de kinderen *geheel van de school wegnemen*. Alleen uit Groningen wordt gemeld, dat de scholen [g]etrouwer en geregelder bezocht worden dan vroeger, [e]n dat ook de belangstelling der ouders in het on[d]erwijs toenam.

Die berigten zijn inderdaad treurig, vooral ook [v]oor de provincie onzer inwoning, te meer, omdat Utrecht met Zuid- en Noordholland, alzoo de derde [p]rovincie is, waar het getal der kosteloos onderwe[z]enen, naar verhouding der bevolking het grootste [i]s. Op elke 1000 schoolgaande kinderen worden er [i]n Utrecht 434, in Zd. Holland 433 en in Nd. Holland 471 kosteloos onderwezen. Er is alzoo wel *de ruimste* gelegenheid, maar gebrek aan belangstel[li]ng. Vooral schijnt dit in de plattelands gemeenten [h]et geval te zijn. Wij mogen echter ook niet on[o]pgemerkt laten, dat blijkens het verslag over den [t]oestand onzer gemeente over 1857 er in de maand December van dat jaar hier ter stede nog 261 jon[g]ens en 320 meisjes *zonder onderwijs* rondliepen, [..]zijnde dit ongeveer *een achtste* van het geheele [..]getal jongens en meisjes, dat gemiddeld in den loop des jaars *gratis* of *voor gering* schoolgeld onderwijs ontving. En dit getuigt te meer van onverschillig[h]eid der ouders, omdat wij ons te regt op het bezit van uitmuntende scholen kunnen beroemen, en onze uit[st]ekende stedelijke armenscholen voor elken aanvra[..]ger openstaan. Ook wat betreft het minder school[..]bezoek der meisjes, de ongunstige verhouding met andere woorden tusschen het schoolgaan der beide geslachten is Utrecht met Gelderland, Zeeland en Limburg het meest achterlijk. Tegen 1000 school[..]gaande jongens staan in Utrecht 839, in Gelder[..]land 822, in Limburg 783, en in Zeeland slechts 775 meisjes, die de school bezoeken. Dit belooft inderdaad weinig voor onze aanstaande huismoeders! Die verwaarloosde opvoeding van ons vrouwelijk ge[..]slacht is een bedenkelijk verschijnsel, dat, zoo daarin geene verbetering komt, niet zonder noodlottigen invloed kan blijven op onzen geheelen maatschappe[..]lijken toestand. Het is vrij duidelijk, dat deze on[..]gunstige verschijnselen, *niet* aan de jeugd maar aan de ouders moeten geweten worden. Het is hunne zedelijke en verstandelijke verwildering, domheid en daaruit voortspruitende onverschilligheid, het is hunne laakbare hebzucht, of somtijds ook hunne godsdienstige dweepzucht, die hen de beste gelegenheden doet verzuimen, die hen hunne heiligste verpligtingen doet verwaarloozen.

Hoe menigeen acht dat schoolgaan tot niets nut; dat lezen, schrijven en rekenen kan men aan de geletterden overlaten, maar de kinderen van arbeidslieden en armen hebben er niet aan. De ouders hebben er meer aan, wanneer zij het kind zeer vroeg naar eene fabriek zenden of aan eenigen huisselijken- of veldarbeid zetten, waardoor zij al zijn het ook maar weinige stuivers verdienen, om in de behoefte van het gezin te helpen voorzien. De kleine meisjes houdt men te huis om op nog kleinere kinderen te passen. Maar voor die weinige stuivers wordt dikwerf de gezondheid der kinderen voor geheel hun leven verwoest, door arbeid boven de krachten; wordt de eenige korte tijd, welke den geringen overblijft voor hoogere ontwikkeling van den geest, geheel opgeofferd; wordt tot menig geval aanleiding gegeven, als waarvan men onlangs nog hoorde, dat eene moeder, die hare zuigeling onder de bewaking van een klein zusje had achtergelaten, bij hare tehuis komst, beiden deerlijk verbrand vond!

Wanneer zal de overtuiging toch, ook onder onze mindere standen veld winnen, dat een getrouw gebruik van de lagere school niet slechts kundigheden doet verkrijgen, die den noodzakelijken grond vormen voor alle ontwikkeling, maar dat de jeugd er gewend wordt aan orde, betamelijkheid, zindelijkheid, bescheidenheid en zoovele andere Christelijke en maatschappelijke deugden, die ze tot bruikbaarder leden der maatschappij maken, wier arbeid meer gevraagd, wier diensten beter beloond zullen worden. Waarlijk de jeugd leert dáár meer goeds dan zij menigwerf te huis kan leeren: de opvoeding op de scholen zal waarschijnlijk beslissend zijn voor haar volgend leven. Dat toch allen deze overtuiging mogen trachten te bevestigen, en armen en minder gegoeden tot het trouw schoolbezoek der kinderen mogen aansporen. Men zoude welligt kunnen vragen of hieraan geene vereenigingen bevorderlijk konden zijn: te eer, daar er van de werking der nieuwe wet in dit opzigt niet veel te verwachten is. Wel zegt art. 33 dat de gemeente-besturen zooveel mogelijk het schoolgaan der kinderen van bedeelden en onvermogenden bevorderen, maar het is duidelijk, dat hier alleen van overredende middelen sprake kan zijn. Wij bejammeren het dan ook steeds, dat, waar deze ontoereikend blijken, om ouders tot het nakomen van dezen duren pligt te bewegen, de wetgever geene schoolpligtigheid heeft uitgesproken. Waar de zorg van ouders zich te vergeefs laat wachten, komt immers het staatsgezag zoo menigwerf ten behoeve van onmondigen tusschen beiden, en scheen het zulks nooit met meer regt te kunnen doen dan bij dit onderwerp.

— De zaken schijnen in België nog niet zoo'n ernstigen loop te zullen nemen als eerst was verwacht. Het ministerie heeft nog zijn ontslag niet gevraagd, al hans er is daarvan niets bekend; alleen zal de kamerzitting gesloten worden. Het ministerieel orgaan *l'Indépendance* zegt, dat de regering gedaan heeft wat zij kon, om voor de veiligheid des lands te zorgen. De kamer heeft het plan tot versterking van Antwerpen verworpen, zonder er iets anders voor in de plaats te stellen; de kamer zal thans de verantwoordelijkheid er van dragen, dat in de veiligheid des lands niet is voorzien, als er gevaren dreigen mogten. — 't Is zeker waar, dat Engeland de betere versterking van Antwerpen wenschte, maar 't is nog meer waar, dat men in Frankrijk die versterking met leede oogen aanzag. Dit laatste vooral had een drangreden moeten wezen, om althans een bepaald plan tot versterking aan te nemen. Thans is niet alleen de regerings-voordragt verworpen, maar evenzeer het voorstel tot verdaging. De tijd zal nu moeten raadschaffen, en Antwerpen zelf wordt intusschen door het behoud van 't *statu quo* al heel weinig gebaat. — Opmerking verdient het, dat de beide klerikale oud-ministers *Dedecker* en *Vilain XIV*, bekend om hunne meerdere gematigdheid, voor het regeringsplan hebben gestemd.

Eene belangrijke tijding is heden de zekerheid, die door een berigt uit Londen wordt gegeven, dat het leggen van den telegraafkabel tusschen Europa en N. Amerika is gelukt. Enkele bijzonderheden omtrent dit gewigtig feit zal men onder Londen vinden; we meenden hier de belangrijke gebeurtenis van de telegrafiesche verbinding tusschen de oude en nieuwe wereld niet onvermeld te mogen laten. Als zegepraal der wetenschap over zoovele en zoo velerlei moeijelijkheden is de zaak van gewigt, maar ook uit een oogpunt van staatkundig en handelsbelang zal men de hooge waarde dezer nieuwe aansluiting tusschen Europa en Amerika begrijpen.

Te Cherburg heeft de zamenkomst van koningin *Victoria* en keizer *Napoléon* reeds plaats gehad; de eerste mededeelingen er van zal men hierachter vinden. De Britsche koningin heeft niet alleen voet aan wal gezet, maar zelfs het dejeuner in het hotel van den prefekt van marine aangenomen. Men meent, dat de herstelling der betrekking met Napels het onderwerp der politieke gesprekken der beide Majesteiten zal wezen; dit zou welligt een middel kunnen zijn, om het aanroeren van moeijelijker vraagstukken te voorkomen.

Onder die laatsten moet men altijd blijven rekenen de verhouding tusschen de Christenen en Mahomedanen in 't Oosten, en de verwikkelingen, waartoe die aanleiding geeft. Onder Marseille zal men nadere berigten vinden, die bevestigen, wat wij gister reeds *per telegraaf* omtrent den ongunstigen stand van zaken in 't Oosten mededeelden. Men vreest, dat de loop der zaken aldaar meer en meer jammerlijk zal worden, en dat een algemeene opstand der Christenen de Mogendheden welligt tot ernstiger maatregelen van tusschenkomst zal nopen.

In Engeland is men ontevreden er over, dat in de sluitingsrede niets van die voor geheel de menschheid zoo gewigtige moeijelijkheden is gesproken; dat geheele staatsstuk vindt echter weinig goedkeuring en de *Times* zegt, dat het zelfs in de taal een model is van den meest mogelijk slechten stijl. — De reis van lord *Stratford* naar Konstantinopel schijnt thans zeker, en evenzeer, dat daarmede een politiek doel wordt beoogd.

Een berigt van de ministeriele *Morning Herald*, dat *Nena Sahib* zou zijn gevangen genomen, verdient weinig geloof, vooral niet, omdat de officiële telegrammen er geen woord van reppen. — Onder Londen zal men de proklamatie van lord *Canning* vinden, waarbij aan de Rebellen amnestie wordt verleend.

— Z. M. heeft benoemd tot raadsheer in het prov. geregtsh. in Groningen, *E. T. de Jongh*, thans griffier bij hetzelve hof; en tot pres. der arr.-regtb. te Groningen mr. *L. J. Nepveu tot Ameide*, thans off. van justitie bij die regtb.

— Men schrijft uit Wiesbaden dd. 3 dezer, dat Z. M. de Koning den vorigen avond een koncert, door den heer *Wieniawski* gegeven, had bijgewoond. Z. M. benoemde den virtuoos, ten blijk van bijzondere tevredenheid, tot officier der orde van de Eikenkroon. Den 3. gebruikte Z. M. met gevolg het middagmaal te Biberich, bij den hertog van Nassau. *Amst. Ct.*

:— Bij gelegenheid van den verjaardag van H. K. H. de kroonprinses van Zweden en Noorwegen (prinses *Louise* der Nederlanden) is er gister middag in de Maliebaan te 's Hage eene groote parade gehouden, terwijl op het buitenverblijf Backershagen van HH. KK. HH. prins en prinses *Frederik* receptie en een dejeuner voor de thans aldaar aanwezige leden der koninklijke familie gehouden werd. Des namiddags was er bij HH. KK. HH. groot diner, waaraan de koningin, de prins *van Oranje* en prins *Karel* van Pruissen deelnamen, die daartoe uit Belgie was teruggekomen.

:— Men verzekert, dat er door de regering, bij de aanbieding der Staatsbegrooting voor 1859, eene vrij aanzienlijke som voor het hoofdstuk van Binnenlandsche Zaken zal worden aangevraagd voor de uit te voeren werken aan 's lands gebouwen, hetzij tot herstel van de bestaande, hetzij tot den aanleg van nieuwe. Er zijn verschillende geruchten in omloop nopens de plannen, die daartoe reeds ontworpen zijn, en die tevens de strekking zouden hebben te voorzien in de behoefte aan meerder lokaliteit, welke sedert lang door verschillende hooge kollegiën te 's Hage, wordt gevoeld.

:— De Russische generaal prins *Gortschakoff*, stadhouder van Polen en voormalig opperbevelhebber van het Russische leger in de Krim, vertrekt den 10. dezer met de prinses naar Soestdijk, om bij H. M. de koningin-moeder zijne opwachting te maken en zijne reis van daar naar Duitschland voort te zetten; zijne appartementen op het groot stedelijk badhuis te Scheveningen zullen betrokken worden door den generaal *Mouravieff*, adjudant-generaal van den keizer aller Russen, en overwinnaar van Kars.

*— Is de Tentoonstelling van Provinciale Nijverheid alhier naar wensch afgeloopen, en hebben velen haar met groot genoegen bezocht, het nut en voordeel daaruit te trekken mag niet over het hoofd gezien worden. Sommige patronen hebben daarom ook hunne beste en meest opmerkzame werklieden er heen gezonden, omdat voor dezen het grootste voordeel te trekken viel van eene juiste bezigtiging. Ook de kommissie, van het nut doordrongen, heeft thans na de sluiting op morgen Zaturdag, nog aan den arbeidenden stand in het algemeen de gelegenheid willen geven, om tegen 10 cents ook de tentoonstelling te bezigtigen. Wij vertrouwen, dat velen daarvan zullen gebruik maken, opdat het goede doel der kommissie ook goede vruchten dragen kan.

Wat de Loterij betreft, wel is het weinig bekend, welke kapitale stukken de kommissie daarvoor reeds heeft aangekocht, doch niettemin worden vele loten geplaatst, en heeft nog een paar dagen geleden, H. M. de koningin moeder een 25tal doen nemen.

— Men verneemt, dat de Synode der Ned.-Herv. Kerk pas eergisteren hare beraadslagingen over de uitvoering van art. 23, algemeen reglement, heeft ten einde gebragt. Nadat vóór eenige dagen de stemmen hadden gestaakt over een koncept-reglement, door eene daartoe benoemde kommissie eenparig voorgedragen, heeft thans de meerderheid der stemgeregtigde leden van de Synode, door de meeste preadviserende leden ondersteund, aan de Synodale kommissie in last gegeven om te ontwerpen en ten volgenden jare ter Synodale tafel te brengen een nieuw koncept-reglement, waarbij aan de stemgeregtigde lidmaten in elke gemeente de gelegenheid verschaft wordt, om zich te verklaren, of zij anders dan op den tot dus ver gebruikelijken voet wenschen deel te nemen, volgens art. 23, aan de verkiezing van nieuwe kerkeraadsleden, en, waar de meerderheid der stemgeregtigden dit verlangen mogt, gezegd stemregt alzoo geregeld wordt, dat de gemeente een kieskollegie benoeme, dat dit kollegie ouderlingen en diakenen verkieze, en de alzoo zamengestelde kerkeraad den predikant of de predikanten.

— De Rotterdamsche gemeenteraad heeft gister de verordening, regelende het getal openbare scholen en den omvang van het onderwijs aldaar, aangenomen, gelijk de plaatselijke schoolkommissie die noodig achtte. Er zullen zijn 3 armenscholen, 4 scholen voor minvermogenden (tusschenscholen), 9 scholen voor gewoon lager onderwijs (burgerscholen) en 16 scholen voor meer uitgebreid lager onderwijs (10 voor jongens en 6 voor meisjes), te zamen 32 openbare scholen. Eenige stemmen hadden zich tegen dit groot aantal openbare scholen verklaard, waardoor de bijzondere scholen zouden verdrukt worden. Het getal van 32 scholen werd echter door 17 tegen 7 stemmen gewild.

*— Uit 's Hage schrijft men ons:

„Naar men verneemt, heeft de kommissie uit den gemeenteraad alhier, belast met het onderzoek van de voorstellen, door den heer *C. Laurenceau* gedaan, tot overname der gasfabriek met toebehooren, dezer dage onderscheidene bijeenkomsten gehouden, waarin de gedane voorstellen opzettelijk en naauwkeurig overwogen, en, naar men verzekert, onaannemelijk geoordeeld zijn. Men verwacht weldra de openbaarmaking van het rapport der kommissie."

— Men deelt nog het volgende mede, nopens de Noordhollandsche kanalisatie-, indijking-, droogmaking-, verveening- en spoorwegmaatschappij. De maatschappij stelt zich ten doel het leggen eener spoorbaan van het Nieuwediep tot de Willemsluis aan het IJ, tot aansluiting aan het Rijks-entrepot, en de Rijn-spoorbaan met stoomvlotten over het IJ tot Amsterdam, met een zijtak van Uitgeest op Haarlem, in verbinding met de Hollandsche spoorbaan. Daartoe zouden echter volgens het ontwerp, nog verscheidene andere werken worden gevorderd, welke wij in korte woorden zullen trachten te omschrijven. De spoorbaan zou bij Alkmaar de eenige overgang over het Noord-Hollandsch kanaal hebben. Van Uitgeest zou een zijtak op Haarlem gaan, tot verbinding met de Hollandsche spoorbanen. De IJdijk, welke verder zou moeten worden gelegd, zou zoo veel mogelijk in regte lijn door het IJ op de Galgenbaak voor den Buikslooter bedijkten polder eindigen. De Rijnspoorwegbaan zou tot het Rijks-entrepot verlengd moeten worden tot den Oosterdoksdijk, en daar eene behoorlijke aanleg worden gemaakt voor den toe- en afvoer; om, vorderd de goederen, aan het Nieuwediep uit schepen gelost, direkt op Duitschland te kunnen zenden of in 's Rijks entrepot te Amsterdam op te slaan. De gronden en specie tot het maken der aarden baan zouden grootendeels worden gevonden, door, waar dit kan geschieden, een kanaal onmiddellijk bij de spoorbaan te graven, welk kanaal tevens zou moeten dienen om kostbare uitwateringswerken te vervangen. De onteigening zou daardoor iets meer worden, door kanaal-, jaag- en straatweg; doch dit zou veel worden vergoed door de nabijheid der benoodigde specie. Verder zou de Balgpolder worden ingedijkt en droog gemaakt, hetwelk zich bijzonder aanbeveelt door de snelle nederzetting van gronden of slibstoffen, sedert de indijking van den Anna-Paulowna-polder. Men zou na de droogmaking in dezen polder een 70tal boerenwoningen kunnen plaatsen, welke elk p. m. 100 bunders bouwland verkrijgen zouden. Ook het Langemeer zou moeten drooggemaakt worden, doch dewijl dit van nature bedijkt is, zou dit meer door behoorlijk geplaatste windwatermolens in weinig tijds droog te maken zijn. In dit meer bevindt zich eene veenlaag, die zeer vatbaar is voor verveening, verder eene kleilaag, van de edelste soort, die waarschijnlijk met de Beemstergronden ééne grondlaag uitmaakte. Door de indijking van den IJ- of Voorzaanpolder denkt men nog p. m. 1600 bunders beste gronden, tusschen de Voorzaan en den Buikslooter inham te verkrijgen. Ook ware het wenschelijk voor den bloei der Zaangemeenten, de Zaan in bruikbaarheid en geschiktheid met het Noordhollandsch Kanaal gelijk te brengen. Deze stroom zou daartoe tot op eene diepte van 7 Ned. ellen beneden Rijnl. peil moeten worden gebragt. Hierdoor zouden de Zaangemeenten zeker aanmerkelijk worden verbeterd. Deze zijn in korte woorden de hoofdwerken. De maatschappij meent de voorgestelde werken met een kapitaal van *f* 25,000,000 tot stand te brengen. (*N. H. en E. B.*)

— Uit de Kaapstad zijn berigten tot den 17. Junij, uit Bloemfontein tot den 7. Junij. Uit laatstgenoemde plaats wordt berigt, dat pres. *Boshoff* den volksraad op den 7. had geopend; hij had gewaagd van den oorlog met de Kaffers, die om hunne strooptogten noodzakelijk was geworden, maar die zoo groote bezwaren steeds had, getuige dat gen. *Cathcart*, de Eng. goeverneur zich in der tijd met ijdele beloften te vreden stelde. Thans waren onderhandelingen aangeknoopt, die door de welwillende tusschenkomst van goeverneur sir *Grey* gunstig beloofden af te loopen. Pres. *Boshoff* heeft ten slotte aan den volksraad voorgeslagen *den Vrijstaat weder met de Zuid Afrik. Republiek te vereenigen.* Hij wenschte dit in 't belang van beide staten, en te meer, daar men, van denzelfden stam, dezelfde taal sprekende, denzelfden aard bezittende, eigenlijk één volk is, terwijl men vereenigd sterker zal wezen, en ook beter bestand tegenover de roofgierige Kaffers.

In de Kaapstad had men komitees gevormd, om in de verliezen tegemoet te komen, door de Boeren in den laatsten oorlog geleden. Den 24 Mei hadden *Boshoff* en *Praetorius* elkaar te Winburg vriendschappelijk ontmoet; de laatste had zich dadelijk bereid verklaard de Boeren in den krijg bij te staan, als *Moshek* niet toegaf. *Boshoff* had hem ook zijn plan tot hereeniging medegedeeld. *Praetorius* wenschte in deze de stemming van den Volksraad af te wachten.

*— Uit Breukelen schrijft men dd. 5 Augustus: Heden had alhier de aangekondigde Harddraverij met paard en chais plaats van de afdeeling Breukelen, van het Genootschap voor Landbouw en Kruidkunde te Utrecht. Acht paarden hebben deel genomen aan den wedstrijd. De prijs, zijnde een wagentuig met toebehooren, werd behaald door het paard toebehoorende aan *B. Pijnakker* te Abcoude, bereden door den eigenaar, en de premie, zijnde een fraai bewerkte zweep, werd behaald door het paard, toebehoorende aan *G. Bak*, te Nederhorst den Berg, bereden door den eigenaar. Begunstigd door fraai weder was de opkomst zeer talrijk, en liep alles in de beste orde af.

*— Wij vernemen, dat de thans weder gedurende het warme weder druk bezochte Zwemschool, in de afgeloopen maand Julij een aantal van 3611 zwemmers of gebruikers van gesloten baden heeft gehad. Dat het weder in die maand minder gunstig voor deze inrigting was dan in de maand Junij getuigt genoegzaam het cijfer der zwemmers van die maand, dat 5300 hooger was dan dat van Julij.

— Te 's Bosch heeft de broederschap der kandidaat-notarissen Maandag hare 8e algemeene vergadering gehouden.

— Naar men verneemt heeft de heer *J. Steenmeijer*, predikant bij de Hervormde gemeente te Arnhem, zijn emeritaat aangevraagd. *A. C.*

— Van Worms wordt dezer dage geschreven, dat de bijdragen voor het gedenkteeken, dat men voor den grooten hervormer dr. *M. Luther* wenscht op te rigten, van 18 April tot 18 dezer met 26.914 fl. toegenomen zijn, zoodat de ontvangsten tot 93.447 fl. zijn geklommen. Prof. *Rietschel*, te Dresden, houdt zich met het ontwerpen van het monument bezig. Zijn eerste grootsche plan kan niet worden afgewerkt, als de deelname niet grooter wordt.

— Het nabij Velp gelegen oud adelijk kasteel, dat reeds in 1076 tot de bezittingen van den Roomschen Koning *Hendrik IV* behoorde en toen onder den naam van Curtis Bruoche bekend was, omstreeks 1531 door hertog *Karel* herbouwd en in Bilioen herdoopt, en thans is op last van den tegenwoordigen eigenaar, baron *van Hardenbroek*, in de laatste jaren, uit- en inwendig aanmerkelijk hersteld en verfraaid, door den verdienstelijken en bekwamen architekt, den heer *H. L. Eberson*, te Arnhem. De prachtige receptiezaal, reeds in vorige dagen beroemd om hare treffelijke Italiaansche versieringen en ingelegden mahoniehouten vloer, is thans met aanzienlijke kosten hersteld in haren vroegeren luister, en behoort ongetwijfeld tot de schoonste en sierlijkste, wellicht het eenig kasteel van ons Vaderland, eerwaardig door de daaraan verbonden herinneringen, worden aangetroffen. Op de helder witte wanden, afgezet met hemelsblaauw, bevinden zich, in welligt onovertrefbaar stukadoorswerk, de afbeeldingen van het pantheon te Rome, van de brug Molla over den Tiber, het monument voor *Cicilia Metalla*, den tempel van Cybele te Tivoli, de brug Salario en het monument voor *Cestus*. Naast de nissen, met eene Angélique en Reines des Fleurs in marmer, voorbeelden van moderne beeldhouwkunst, vindt men de afbeeldingen der kolommen van *Trajanus* en *Antonius*, met der zuilen en obelisken, die thans nog de pleinen van Rome versieren. Van het halfkoepelvormig plafond, met zijne sierlijke, uitstekend bewerkte vruchten en bloemen, hangt eene der schoonste kristallen kroonen, die ooit uit eene Parijsche werkplaats werden afgeleverd, de eenige wedergade van die, welke het paleis der koningin van Spanje versiert. Het ameublement style *Louis XVI*, van witte en gouden zijde; eene penant-tafel uit wit marmer uitgehouwen, onder een kolossalen spiegel, prijkende met prachtige pendule en kandelabres; Japansche vazen van zeldzame grootte, gemonteerd met bouquetten, tot lichten dienende; alles is der beschouwing overwaardig en doet eer aan den smaak van eigenaar en architekt. Welwillend is door den baron *van Hardenbroek* de bezigtiging van al dat schoon der kunst toegestaan.

— De beroemde Sardinische ingenieur *Bonelli* zijn telegrafisch toestel, dat de telegrafische korrespondentie zal maken tot wat die zijn moet. Te Parijs overgebragt. Men zal zich nu niet meer kunnen maken over de vrouw, die bij het ontvangen eener depêche van haren zoon, er met geweld op aandrong, diens eigen schrift, en niet dat van eenen ander te lezen. De telegraaf zal gedrukt en geschreven schrift, zonder onderscheid, kopiëren. Het stelsel berust op den invloed, welken de elektriciteit op het metaal uitoefent. De depêches zullen derhalve op metalliek papier moeten worden geschreven. Aan het toestel gebragt, werkt de elektriciteit op eene taalachtige zelfstandigheid, en het insgelijks geprepareerde papier op het naaste station, hetwelk eene zekere kleur heeft, zal deze, ten gevolge van den chemischen invloed der elektriciteit, veranderen. Daar gezien de inkt geen geleider is, vormen de beschreven gedeelten geïsoleerde plaatsen en beschermen op het papier op het andere station voor den chemischen invloed der elektriciteit, en het zal, in zooverre het metallieke papier beschreven is, zijne kleur onveranderd behouden en bijgevolg een afdruk van het origineel geven.

— Ten gevolge der moeijelijkheden, die de optooijing van den Leviathan ontmoet, twijfelt men er aan, dat die verbazende uitbreiding, die men aan scheepsruimte wil geven, meerdere teleurstelling zal opleveren; zoo'n vaartuig bijv. te bevrachten zal zeer moeijelijk zijn, en alle vermeende andere voordeelen ligtelijk doen verloren gaan.

— Zij, die den Teems op- of afgevaren zijn, zullen zich het groote driedekschip Dreadnought herinneren, dat nabij Greenwich op stroom ligt en tot gasthuis dient voor matrozen van alle natiën. Sedert Maart 1821 veranderde het niet van plaats, doch was men van plan, tijdens de verpestende dampen die uit de rivier opstegen en zulk eenen nadeeligen invloed uitoefenden op de zieken, het verder weg te brengen. In de 37 verloopen jaren werden er 79.365 zieken verzorgd, waarvan 53.... Engelschen, 9213 Schotten, 6741 Ieren, 353.. schen, 1199 Duitschers, 959 Russen, 17.. sen, 377 Hollanders, 1147 Denen, 3285 Zweden en Nooren, 803 Italianen, 640 Portugezen, Spanjaards, 2204 Oostindiërs, 1429 W.., 1084 Britsche Amerikanen, 1778 burgers der Ver. Staten, 220 Zuid-Amerikanen, 470 Afrikanen, Turken, 82 Grieken, 50 Nieuw-Zeelanders, Zuid-Wallis bewoners, 273 Zuidzee-eilanders, Chinezen en 148 zonder vaderland (zijnde geboren). — Als bewijs hoe noodzakelijk zulk inrigting is als het hospitaalschip, dient, dat jaarlijks 23,794 schepen den Teems opvaren.

WATERHOOGTE.

Arnhem, 5 *Aug.*, 1 35. El; + AP. 8.30. G.

De Rijnhoogte te Keulen den 5 Aug. 1 duim Rijnlands.

MADRID, 3 Augustus.

De Koning en de Koningin zijn te Oviedo met veel toejuiching ontvangen.

In deze hoofdstad houden de partijen zich met de verkiezingen bezig en zijn zeer werkzaam.

De berigten van zamenzweringen worden niet bevestigd.

De fondsen zijn intusschen dien ten gevolge gedaald.

WEENEN, 3 Augustus.

De bevalling van de keizerin wordt elken dag te gemoet gezien.

In Komorn zijn in den nacht van den 27. op den 28. Julij niet minder dan 137 huizen door een brand in de asch gelegd.

— 5 *Aug.* Met. 5 pCt. $82^{3}/_{4}$; Nat. $83^{3}/_{4}$; Bank 967; Noord-Bahn akt. 166; Credit Anst. 239; O-Fr. Sp.-akt. 258; Saltzb. Sp.-akt. $100^{1}/_{2}$; Lomb. Ven. 92; W. op Lond. 10.15; G. 7; Zilv. $4^{1}/_{2}$.

BERLIJN, 4 Augustus.

Koningin *Victoria* zal op hare reis naar Babelsberg ook door lord *Malmesbury* vergezeld worden.

Volgens berigten uit Tegernsee van den 2. Aug., ondervindt de Koning van Pruissen aanvallen van ligt, die de geneesheeren voor gunstige teekenen houden in den loop der ziekte van den Koning.

HAMBURG, 3 Augustus.

Te Frederikstad, in Denemarken, heeft een geweldige brand den 26 Julij 26 huizen in het ZO. gedeelte der stad verwoest. De brand begon des namiddags 4 ure, en om 7 ure waren die 26 huizen in de asch gelegd.

LONDEN, 4 Augustus.

Lord *Canning* is van Allahabad naar Calcutta gegaan, van waar de goeverneur-generaal zich, naar men zegt, naar Europa zal inschepen. In zijne nieuwe proklamatie zegt hij:

„Aan ieder die dadelijk deel aan het vermoorden van Eng. Christenonderdanen genomen heeft kan geenerlei hoop op vergiffenis geschonken worden. Zoodra zij in hechtenis genomen zijn moeten zij de straf ondergaan, door de wetten van dit land en van alle andere beschaafde landen tegen het ombrengen van onschuldige en weerlooze wezens voorgeschreven. De schuldigen worden in den ban der menschheid gedaan. De zwaarte hunner schuld zal, zoo lang zij leven, altijd de verdiende straf op hunne hoofden eischen. De Eng. regering kan met hen in geene schikking treden.

„Aan al diegenen welke schuilplaats aan de ontvlugte of andere moordenaars der Eng. Christenonderdanen verleend hebben, wetende dat zij dit geweest zijn, of dat zij den opstand tegen het gezag der Eng. regering hebben aangestookt en gedurende dezen opstand met volharding tegen het in dit land gevestigd oppergezag hebben gehandeld, kan de goeverneur-generaal niets meer dan het leven aanbieden. Hunne straf zal geëvenredigd zijn aan hunne tegen den Staat gepleegde misdaden.

„Al degenen, die zich den 30. der maand September aanstaande, of vroeger, zullen overleveren, zullen bij het leven gespaard blijven, dit zal hun gewaarborgd worden. Na dien dag zullen zij, bijaldien zij er in volharden onder de wapenen te blijven of zich tegen de regering te verzetten, gevonnisd worden door de autoriteit, in wier handen zij vallen zullen, hetzij eene burgerlijke of militaire.

„Aan al de overigen, die zich later zullen aanmelden, hetzij Zemindars, ontslagen Cipayers, vlugtelingen door het Land, of aan ieder bijzonder persoon, die niet volgens eigen wil of op eigen gezag handelt, maar eenig opperhoofd bijstaat en begunstigt, biedt de goeverneur-generaal dadelijk eene algemeene vergiffenis aan. Laten zij naar hunne haardsteden wederkeeren en zich op nieuw aan hunne gewone bezigheden wijden, zich met al hunne krachten op de handhaving van vrede en rust toeleggende. Hunne bezittingen zullen hun gewaarborgd; en het verledene zal volkomen vergeten worden. Maar als zij voortvaren in het voeren der wapenen tegen het Engelsch gezag, zullen zij noodwendig de gevolgen van hun gedrag ondervinden. De tijd der genade zal voorbij zijn."

Voorts zijn aan de distriktsbesturen de volgende voorschriften, op de uitvoering dezer proklamatie betrekkelijk, toegezonden: „Al de opstandelingen, die er in toestemmen zich over te geven, zullen worden ontwapend en geregtigd om ongehinderd te vertrekken. Nogtans zal hun geenerlei belofte van genade gedaan worden, uit vrees dat welligt sommigen hunner als deelnemers aan den moord der Europeanen mogen worden herkend. Wat de opstandelingen betreft die niet aan moord schuldig hebben gestaan en zich zullen komen overleveren of de wapenen afleggen, deze zullen volle en algeheele vrijspraak erlangen, op voorwaarde, dat zij hunne namen en woonplaatsen opgeven, en de belofte afleggen van vreedzaam ten hunnent te zullen blijven."

Te Liverpool zijn twee bedelmonniken (eene nieuwe verschijning) aangehouden. Zij hadden ongeveer £ 8 en een zakuurwerk bij zich, en gaven voor van Drogheda in Ierland te komen en naar Loretto te moeten reizen.

In den nacht van den 2. is hier de drukkerij der *Sun* afgebrand.

Uit Victoria worden eerstdaag proeven verwacht eener nieuwe soort zijde, veel fraaijer dan van de gewone zijdewormen, en gewonnen van een wormsoort die in Australië te huis behoort.

LONDEN, 5 Augustus.

De Koningin die gisteren namiddag van Osborne naar Cherburg is vertrokken, is aldaar om 7 ure des avonds aangekomen.

De Agamemnon is heden te Valentia aangekomen, en de Niagara ligt voor Trinity-bay in Newfoundland geankerd. Tusschen de twee schepen is met het beste gevolg geseind. In den nacht van den 18. op den 19. Julij waren beide ter bestemder plaatse in den Oceaan, en de verbinding van de twee gedeelten des kabels geschiedde aan boord van den Agamemnon, den volgenden dag, 20 Julij, ten 12 ure, toen 265 zeemijlen kabel tusschen de twee schepen werden gelegd, op 31 Julij werden gelegd 540 zeemijlen, op 1 Aug. 884, op 2 Aug. 1256, op 4 Aug. 1854, en heden morgen ten 6 ure bij het ankeren in Doulus-bay 2022. Met uitzondering van gisteren was het weder zeer ongunstig.

— 5 *Aug.* Gec. $96^{3}/_{8}$; Mex. 3 pCt. $21^{3}/_{8}$; Peru $4^{1}/_{2}$ pCt. 91, 3 pCt. $70^{3}/_{4}$; Venez. 5 pCt. $41^{1}/_{8}$; Port. 3 pCt. $45^{7}/_{8}$; Sp. 3 pCt. $43^{7}/_{8}$; $1^{1}/_{2}$ pCt. $27^{5}/_{8}$; Rusl. $4^{1}/_{2}$ pCt. $100^{1}/_{2}$; 5 pCt. $113^{1}/_{2}$; Holl. $2^{1}/_{2}$ pCt. $66^{1}/_{4}$; 4 pCt. $101^{3}/_{4}$; Sard. $91^{1}/_{8}$.

PARIJS, 4 Augustus.

Volgens depeches uit Cherburg is het nu zeker, dat koningin *Victoria* morgen daar aan wal gaan en met de keizer en de keizerin in het gebouw der marine-prefektuur het ontbijt gebruiken zal. De keizer en de keizerin zullen haar dan naar haar jagt terug geleiden. Des avonds zal H. M. aan boord der Bretagne dineren en daarna of den volgenden morgen zal zij naar Engeland terugkeeren.

Uit Cherburg schrijft men, dat, ondanks de acht forten die den ingang bestrijken, de nieuwe haven welligt niet zoo sterk en veilig is als men waant. Zij is gebouwd naar plannen van *Vauban* en van *Napoleon I*, doch daarbij heeft men op de uitvindingen van lateren tijd geen acht geslagen. De dijk is veel te digt bij het land, en de oorlogshaven niet ver genoeg naar achter. Men heeft berekend, en dit valt ook dadelijk in het oog, dat eene vloot in volle zee, met stukken van zwaar kaliber, zonder moeite alles plat kan schieten. De woorden van *d'Israëli*, dat men in Cherburg alles in brand kan schieten, zouden dan niet uit de lucht gegrepen zijn.

De *Patrie* schrijft omtrent de bijeenkomst een artikel, waarin het o. a. heet: „Engeland is met regt trotsch op zijne zeemagt, want lang was die zonder wedergade. Wij schromen niet te zeggen, dat dit een ongeluk voor Europa, welligt eene klip voor Engeland zelf was. Onbegrensde eerzucht is niet zonder gevaar. Het best wordt zij beteugeld zoo niet door de vrees, dan toch door de achting voor een nabuur, die geducht is of dat althans worden kan. Had keizer *Napoléon I* eene marine gehad als zijn leger, de vrede van Amiens ware nooit verbroken. De oorlog die volgde, was zoo bloedig en verschrikkelijk, omdat Frankrijk geene aan zijn leger geëvenredigde marine had. Dit zag *Napoléon* in, toen hij te Cherburg kwam, en bij besluit van 1803 bepaalde, dat de nu voltooide werken ondernomen zouden worden. Deze gedachte van *Napoléon I* is heden verwezenlijkt."

En verder:

Alles heeft den verbazenden vooruitgang der organisatie van onze marine doen zien. Cherburg is de plegtige inwijding dezer nieuwe orde van zaken. De keizer en de koningin van Engeland toonen de wereld hun wederzijdsch vertrouwen in hunne gemeenschappelijke grootheid, zij bewijzen, dat de magt van beide staten geene bedreiging voor de overige is, maar dat op hen de zaak van regt en beschaving rust.

De *Patrie* wijdt heden een artikel aan de legitimisten, die den graaf *de Chambord* te Keulen een bezoek bragten. Het blad spreekt met zekere geringschatting van die bedevaarten, welke het keizerrijk niet in gevaar brengen. Zij kunnen, zegt de *Patrie*, gerust dergelijke togten ondernemen, zonder daarom, gelijk onder de Julij-regering, in het zwarte boek te worden opgeteekend. — Blijkbaar tracht de regering met de legitimisten op een' goeden voet te blijven en het artikel in de *Patrie* is dan ook geheel van verzoenenden aard. De Bonapartisten schijnen te gelooven, dat vele legitimisten zich door den tijd aan het keizerrijk zullen aansluiten, omdat beiden één hoofdbeginsel, het autoriteits-principe, huldigen. Blijkbaar worden de Orléanisten en fusionisten met minder goede oogen aangezien. Onder anderen wordt de heer *Guizot* in dit artikel hard gevallen, omdat het gerucht zegt, dat ook deze staatsman een bezoek aan den graaf *de Chambord* heeft gebragt. Het half officieel orgaan kan dit gerucht echter niet gelooven.

Men merkt op, dat de regering al het mogelijke doet, om den graaf *de Chambord* boven den graaf van Parijs te doen stellen, omdat zij wel bewust is, dat de groote impopulariteit van den eerste de legitimistische partij in dit Rijk geheel magteloos maakt, terwijl daarentegen het krachtig en jong geslacht van Orléans voortdurend bezorgdheid inboezemt, omdat het getal zijner aanhangers veel grooter blijkt te zijn dan voor eenige jaren. Zelfs de gematigde republikeinen sluiten zich meer bij die partij aan.

Zekere dr. *Dubois*, schrijver van een werk tegen het tabakrooken, voorspelt den Franschen de slechtste gevolgen van die steeds meer en meer veldwinnende gewoonte. „De Franschen zegt hij, zijn reeds leelijk genoeg. Maar nu zijn zij goed op weg om op ouran-outangs te gaan gelijken. Dit meen ik in vollen ernst, want ik ga uit van de onderstelling, dat alle mannen, vrouwen en kinderen zich het rooken zullen gewennen.

PARIJS, 5 Augustus.

De *Moniteur* van heden bevat een besluit, krachtens 't welk de heer *Martial*, generaal vikaris van Bordeaux, tot bisschop van St. Brienne is benoemd.

De keizer en de keizerin zijn gisteren namiddag 5 ure te Cherburg aangekomen en met veel geestdrift ontvangen. Op de aanspraak van den maire, antwoordde de keizer, dat hij zich gelukkig achtte de door *Lodewijk XIV* begonnen werken te hebben kunnen voltooijen, en eene in oorlogstijd met zooveel kosten en werkzaamheid begonnen haven thans als eene handelshaven te kunnen inwijden.

Des avonds was de geheele stad geïllumineerd; de menigte was talrijk en opgewonden.

Het Engelsche eskader is om 7 ure te Cherburg aangekomen, en met salvo's verwelkomd.

Heden heeft eene zamenkomst tusschen hunne Majesteiten plaats gehad. Koningin *Victoria* is aan land gekomen en met gejuich begroet. H. M. heeft eene uitnoodiging van den prefekt van marine, tot een dejeuner, aangenomen.

De fondsen zijn heden op de Parijzer Beurs willig. De 3 pCt. gisteren 68,20 zijn heden 68,40 genoteerd.

MARSEILLE, 4 Augustus.

De berigten uit onderscheidene streken van Turkije blijven ongunstig. Volgens brieven uit Alexandrië van den 25. Julij hebben de Turken te Gaza (Syrië) den 13. Julij de Christenen aangevallen, de deuren der kerk opengebroken en den bisschop mishandeld. Zij hebben daarop het kwartier der Christenen vernield; de onlusten zijn niet dan met geweld kunnen gestild worden.

In Bosnië is de opstand algemeen. De wanordelijkheden duren voort te Rhetijmno en te Kissamos, alwaar weder Christenen vermoord zijn. Te Kanea wordt de orde door de militaire magt bewaard.

In Konstantinopel was, den 28 Julij, de finantiële toestand allerjammerlijkst. Te Bengazi is de staat van zaken slecht; de pest blijft er groote verwoestingen aanrigten. De tijdingen uit Parys over de handelingen der Konferentie verontrusten de Divan, even als de terugkomst van lord *Stratford de Redcliffe*, en geven de Porte vele werkzaamheden. De houding der gezanten van Frankrijk en van Rusland tegenover de Divan is koel. De mededeelingen van den Franschen gezant, den heer *de Thouvenel*, aan den Divan zijn steeds van gestrengen aard.

Het *Journal de Constantinople* berigt, dat 300 Turken op Kandia eene reaktie wilden bewerken; doch de aankomst van den minister van politie had zulks voorgekomen. De Pacha van Jeruzalem had zich naar Gaza gespoed en had den moord der Christenen en de geheele plundering der stad grootendeels verhinderd.

BRUSSEL, 5 Augustus.

Voor dat de regeringsvoordragt omtrent de versterking van Antwerpen werd in stemming gebragt, waren eenige invloedrijke mannen der kamer op het paleis geroepen. Ook eenige klerikale leden zijn door Z. M. ontvangen. Bij de eindstemming hebben de regterzijde, behalve alleen de heeren *Dedecker* en *Vilain XIV*, de Antwerpsche leden, de leden der centrale sektie en enkele liberale stemmen de meerderheid tegen het wetsontwerp uitgemaakt. De regeringsvoordragt is dus eigentlijk gevallen door partijdrift en lokaal belang

Men zeide, dat het ministerie zijn ontslag zou vragen; 't was echter niet denkelijk, dat Z. M. dit zou aannemen. Buitendien is er gisteren en heden ministerraad gehouden, en moet daarin erkend zijn, dat de zaak niet van dat politiek belang was, om eene kabinetswijziging te billijken.

Intusschen zal de zitting van de kamer worden gesloten.

De schade door den brand te Antwerpen veroorzaakt wordt op 5 millioen fr. begroot. Er is sprake van geweest het gebruik van het kon. paleis op de place de Meir te verzoeken; maar men schijnt thans tot het plan over te hellen een houten hulpbeurs op de *place verte* te bouwen, daar het opbouwen van een voldoend beursgebouw stellig 5 à 6 jaren tijd zal vereischen, vooral ook om de vele voorbereidende maatregelen, die er moeten genomen worden, voor 't maken van plannen, enz.

BURGERLIJKE STAND te *AMERSFOORT*.
Maand Julij 1858.

Geboren: 17 jongens en 16 meisjes; *Ondertrouwd* paar; *Gehuwd* 7 paar; *Overleden:* 14 van het en 19 vrouw. geslacht.

Marktberigten.

Schiedam 5 Aug. Granen. Verkocht: Rogge, Reval *f* 218 6/w.; 146 ℔ Arensburg *f* 220 c *f* 222 6/w.

Moutwijn per Ned. vat zonder fust *f* 17,00. idem *f* 22,50. Amsterd. proef *f* 23,75, zonder lasting. Spoeling *f* 1,30 per ketel.

WAARNEMINGEN, gedaan op het Koninklijk Meteorologisch Observatorium te Utrecht. (*Zonn*

Aug.	Uren	Wind- rigt.	Wind- kr.	Barom bij 0°.	Ther F.	Afwijk. d. temp.	Vocht. heid.	Gev. regen	Opmer
			N: ℔						
5	2	w.	10.0	761.72	68.0	— 4.3	0.89	0	Zw. be
	10	nw.	0 5	62.55	58.5	— 4 3	1.00	0	Bewolk
6	8	wnw.	3.0	62.62	65.1	— 2 3	0 75	0.1	Idem.

PRIJZEN VAN KOEPONS EN LOSB. OBLIGA

Metalliek	*f* 28,35	Pruissische	*f*
Nat. Met. Coup. .	„ 29,87½	Spaansche.	„
Napelsche	„ —,—	Sp. Coup per fr.	„
Div. Eng. in . . £	„ 11,70	Hamb. Russen. .	„
Eng. Russen . . .	„ 11,70	Russ. in Zilv. R. .	„
Fransche	„ 55 87½	Poolsche in fl. . .	„
Belgische	„ 55,87½	Dóllars	„

PRIJZEN DER EFFEKTEN.
AMSTERDAM 5 Augustus 1858.

NEDERLAND.				
Werkel. Schuld . . . 2½	pCt.	64 5/8		
dito dito 3	„	77 1/16	77 1/8	
dito dito 4	„	98 13/16		
Amortisatie-Sijndikaat 3½	„	93 3/4		
Handelmaatschappij . 4½	„	137	137 1/4	
SPANJE.				
Obligatien 1½	pCt.	27 5/8	27 11/16	
Oblig. 3	„	41 3/16		
Binnenl. Schuld . . . 3	„	38 11/16	38 3/4	
Amortisable		9 5/8	9 11/16	
Bewijzen Koepons . . .		5 7/16	5 1/2	
PORTUGAL.				
Obligatiën 3	pCt.	46 7/8	47	
dito 1856/57. 3	„	46		
dito uitgestelde		25 1/8	28 1/4	
RUSLAND.				
Oblig. bij *Hope en Co.* 5	„	106 1/4	106 3/8	
Obligat. 1828 & 1829 5	„	103 3/4	103 7/8	
Certifikat. 1831 & 1833 5	„	92 1/8		
Certifikaten 1840. . . 4	„	87 3/4		
dito 5e Serie 5	„	98 3/4		
dito 1855 6e Serie. . 5	„	102 1/8	102 3/16	
dito Adm. te Lond. 4½	„	98		
POLEN.				
Aand. 1835, fl. 500		154		
Obligatien. 4	pCt.	82	82 7/16	
OOSTENRIJK.				
Oblig. Metaliek . . . 5	„	75 3/8	75 7/16	
Oblig. Rente Am. . . 5	„	87 1/8	87 3/8	
dito dito Nat. 1854. 5	„	76 9/16	76 11/16	
dito dito 2½	„	38 3/4	38 13/16	
BRAZILIE.				
Geldl. 1839, £ 100. . 5	pCt.	99 7/8		
AMERIKA.				
Ecuad. Oblig. 1855 . . . 1	„	14 3/16		
Venez. Oblig. 6 pCt., nu 4¾	„	38 1/2	38 3/4	
Grenada, Oblig. . . . 3¼	„	20 7/16	20 9/16	
Mexico. Obl. 3	„	20 1/2	20 11/16	
N.-Am. Illin. Obl. C. B. 7	„	85	85 1/8	

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON

Bijvoegsel bij No. 184 van de Utrechtsche Prov. en Stads-Courant.

Provinciale Staten van Utrecht.

Vervolg der Zitting van Dingsdag 20 Julij.

De heer *v. Hoytema* zegt, dat als hij in de memorie van toelichting leest, hoe de zes opcenten voor de grondbelasting zijn ontstaan, hij hierin juist een argument vindt, om de thans gevraagde verhooging niet toe te staan; er was een groot werk te verrigten waartoe men zich verbond mêe te werken; er was toen geen bezwaar om daarvoor de $4\frac{1}{2}$ opcenten tot 6 te brengen, doch men heeft ze slechts zoo verhoogd, dat men eigenlijk nog ruim *f* 2500 voor dat werk te kort kwam, en die heeft men gevonden uit de overige ontvangsten. De toestand der begrooting was voor de volgende jaren ook van dien aard, dat men meende, dat zoo te kunnen vinden. De zaken staan niet ongunstig, getuige dat voor al de werken die ondernomen zijn, geen verhoogde opcenten behoefden gevraagd te worden, en nu vraagt Spr. of het argument van den Voorz., dat nog zooveel uitgaven te wachten zijn, aanleiding geeft om deze buitengewone opcenten te heffen. Spr. neemt zelfs aan, dat de Geldersche vallei eene belangrijke bijdrage zou kunnen vorderen, dan zou daarin aanleiding zijn om dat geld te vinden, maar op dit oogenblik ziet Spr. niet, dat nu men voor verbetering van een belangrijken waterweg, den Hollandschen IJssel, niet meer dan $1\frac{1}{2}$ opcent geheven heeft, men die nog met 1 opcent zou moeten verhoogen nu niets ondernomen wordt.

De *Voorz.* zegt tot inlichting te kunnen mededeelen, dat het mandaat voor de *f* 15000 der Mijdrechtsche droogmakerij is ontvangen, zoodat de post in uitgaaf voor rente voorgedragen, niet behoeft te worden uitgetrokken. Voorts gelooft Spr., naar hetgeen hij vernomen heeft, dat het niet bepaald noodzakelijk is, dat de post voor het groot plakkaatboek ten laste der dienst van 1859 worde gebragt.

De heer *Menso* merkt aan, dat de berekening van den heer *v. Hoytema* minder met de werkelijke uitkomst overeenstemt. Als Spr nagaat dat nu voor één opcent wordt uitgetrokken *f* 8800, dan zal het voor $1\frac{1}{2}$ geven ruim *f* 13000 en dus de progressie van $4\frac{1}{2}$ opcenten tot 6 geen tekort opleveren van *f* 2500, maar een surplus van ruim *f* 3000.

De heer *Bastert* zegt zich te herinneren, dat de verhooging alleen is toegepast op de grondlasten, vermits de opcenten op het personeel 6 bedroegen en dan komt men tot het cijfer van *f* 7500, zoodat de berekening van den heer *Menso* niet juist is. — Overigens zegt Spr. nog, dat de komm. niet bezield was door de lust om lasten op te leggen, maar zich heeft afgevraagd of het zaak was op de toekomst lasten te brengen, die men nu kon voorkomen. Wat nu het zeggen van den heer *Pabst* betreft, dat het inkonsekwent is schulden af te lossen en aan den anderen kant opcenten te heffen, zoo moet Spr. hem doen opmerken, dat hij er zelf toe heeft medegewerkt. Hoezeer de komm. overtuigd was, dat de post voor rentebetaling niet ten volle noodig was, heeft zij gemeend niet te moeten beknibbelen, omdat het niet bekend was, wanneer de *f* 15000 zouden ontvangen worden.

De algemeene beraadslagingen worden alsnu gesloten en de vergadering gedurende een kwartier uurs geschorst.

De zitting hervat zijnde, is aan de orde de begrooting der uitgaven, waarvan het 1. hoofdstuk zonder omvraag wordt goedgekeurd.

Hoofdstuk II afd. 1. *Wegen en daartoe behoorende werken.*

De heer *Kien* vraagt, in verband met de lust om de opcenten dit jaar welligt niet te verhoogen, of het zeer noodzakelijk is, dit jaar dien post voor den Haarweg uit te trekken. Tot nog toe, zegt Spr., is niets aan den weg gedaan en dit jaar heeft men dan nog eene som van ruim *f* 4000 over. Nu meent Spr. toch, dat de bepaling der aanneming zal meebrengen dat de laatste termijn niet wordt uitbetaald, eer gebleken is, dat de toestand van den weg voldoende is. Spr. zou dus meenen, dat men welligt *f* 4500 in plaats van *f* 5500 kon uittrekken.

De *Voorz.* durft geene zekerheid geven, dat in 1859 de geheele som noodig zal zijn, doch herinnert, dat het vorige jaar besloten is, zoo spoedig mogelijk den weg te laten voltooijen. Zoodra de overdragt van den weg heeft plaats gehad, zal de aanbesteding kunnen volgen, en dan zal het veelligt noodzakelijk zijn, het volgend jaar de geheele som te voldoen. Men kan de termijnen later stellen, maar daarop zou de aannemer rekenen en natuurlijk ook de intrest in rekening brengen. Ook zal, zegt Spr., nog moeten blijken, of de *f* 9000, waarop het werk geraamd is, voldoende zijn.

De heer *Laan* gelooft wel dat de post met *f* 1000 verminderd zou kunnen worden, en deze som tot een volgend jaar worden uitgesteld.

De heer *Wijers* geeft in bedenking of dit raadzaam zou zijn: wat de uitvoering aangaat moge er geen bezwaar bestaan, maar zeker is het, dat de *f* 1000, zoo men ze niet in 1859 betaalt, in 1860 betaald zullen worden, en het is alleen met het oog daarop, dat uitgaven op de dienst van 1859 voorkomen, die niet meer op 1860 zullen voorkomen, dat de komm. ook zooveel mogelijk gezocht heeft het heffen van opcenten te vermijden.

De heer *Kien* zou niet gaarne de uitgaven verschuiven, maar meent, dat op de volgende begrooting eenige uitgaven zullen komen tot een veel minder bedrag, b. v. de *f* 5000 voor den Haarweg zullen niet meer voorkomen.

De *Voorz.* merkt aan, dat de kosten van onderhoud des wegs in het vervolg wel op de begrooting zullen komen.

De heer *Pabst* zegt, dat men geene uitgaven verschuift, daar de geheele weg nog gemaakt moet worden, en dat zal niet in één jaar, en dus niet eer geschied zijn dan in 1860, zoodat, als het denkbeeld van den heer *Kien* wordt aangenomen, men zal betalen wat in 1860 aan dien weg gedaan wordt.

De *Voorz.* merkt aan, dat het niet in één jaar maar in twee, 1858 en 1859, zou geschieden.

De heer *Pabst* zegt, dat de aanbesteding nog niet heeft plaats gehad, en men dus niet voor het laatst van 1858 kan beginnen.

De *Voorz.* zegt, dat de verzekering ontvangen is, dat de gelden voorhanden zijn, zoodat nu de weg slechts voor rekening der prov. genomen moet worden, waarna de aanneming spoedig kan volgen.

De heer *Pabst* stelt voor, den post voor den Haarweg met *f* 1000 te verminderen.

De heer *Ackersdijck* moet zich hiertegen verklaren; vroeger is bepaald dat dit werk zou geschieden in twee jaren, en nu zou men, om toch één opcent uit te sparen, een gedeelte er van op het volgend jaar brengen. Eene uitgaaf eens vastgesteld op een bepaald jaar, moet niet verschoven worden op de toekomst. Het is ook strijdig met de beginselen eener goede huishouding, die vorderen dat men, wat gedaan moet worden, spoedig doen laat en spoedig betaalt. Spr. zou veeleer denken, dat als er werken ware, die men noodig achtte, men zeide: laat ons die nu doen, want nu hebben wij voorspoed. Maar die opcent zoude van de grondbelasting betaald worden; en met eenig leedwezen heeft Spr. hooren beweeren dat het een beginsel zoude zijn, dat daarvan nimmer meer dan zes opcenten zouden geheven worden. Zoo zelfs dat bij gelegenheid der verhooging van *f* 10,000 voor de verbetering van den IJssel, slechts $\frac{2}{3}$ op de grondbelasting en $\frac{1}{3}$ op het personeel gebragt is. Spr. kent zulk een beginsel niet en hij zoude het ten uiterste onbillijk vinden. De uitgaven geschieden voor ver het grootste gedeelte om den bodem der provincie te verbeteren. En is het dan niet onwaardig dat men het doet voorkomen, alsof dat eene onregtvaardigheid ware, dat die opcent uitsluitend zou worden betaald door de grondbezitters. Er is voor de belastingen ten behoeve der provincie geen andere keus dan tusschen de grondbelasting en het personeel, en dan gelooft Spr. dat niemand hem tegen zal spreken, dat het hard is, de personeele belasting te verhoogen, en omgekeerd allerbillijkst, dat de grondeigenaars die een zoo gelukkigen tijd beleven, die opcent betalen. En zoude men nu de kleine subsidien beknibbelen of noodige werken uitstellen om die opcent te besparen? Men stelle zich voor, dat in eene arme gemeente de inwoners er op gerekend hebben, dat in het volgend jaar aan hen de beurt zoude zijn, om hunne vervallen kerk te kunnen herstellen, zou men nu zeggen, neen, dit jaar niet, want dan zouden die arme grondeigenaars een opcent meer moeten betalen en dat zou hun te hard drukken. Niemand is meer afkeerig van onnoodige uitgaven dan Spr., maar hij is evenzeer afkeerig van zulke bezuiniging. Wanneer men uitgaven, waardoor de inwoners werkelijk gebaat worden, nalaat, zoo benadeelt men de provincie veel meer, dan wanneer men ze doet.

De heer *Lagerwey* heeft het voorstel van den heer *Pabst* ondersteund, niettegenstaande hij eenigzins dien weg kent en gelooft, dat het herstel zeer noodig is en eigenlijk geen uitstel kan lijden, maar hij denkt niet, dat dit zooveel zal behoeven te kosten en men de raming gerust met *f* 1000 kan verminderen, zoodat geene verschuiving der betaling noodig zal zijn.

De heer *Pabst* zegt, dat van beknibbelen geen sprake kan zijn; dit ware dan het geval als Gedep. Staten voorstelden zekere som te geven, en men *f* 1000 minder wilde toestaan; als men evenwel zegt: die som zal dit jaar niet behoeven uitbetaald te worden, maar het volgende, en daarom zal zij gebragt worden op de dienst van een volgend jaar, dan is dat geen verschuiven der uitgaven op het volgende jaar, want men is nog nooit op de gedachte gekomen, om iemand, die niet betaalt voor het werk behoorlijk is opgeleverd, te bestempelen als iemand die uitgaven verschuift. Spr. is van meening dat de Staten alle de hen toevertrouwde belangen moeten behartigen, zonder onderzoek te doen, wie daarmede meer of minder gebaat worden. Hij noemt het daarom een verkeerd beginsel, bij het opleggen der prov. lasten aan te wijzen, dat hebben wij dit jaar voor de grondeigenaren gedaan, daarom zouden wij de grondeigendommen hooger belasten. Men moet vragen welke uitgaven zijn noodzakelijk, en die vinden uit alle inkomsten en moeten die inkomsten door verhooging van opcenten verhoogd worden, dan behooren, naar zijne wijze van zien, de opcenten op het personeel zoowel als op de verponding verhoogd te worden. Maar daartoe wil Spr. niet overgaan dan bij hooge noodzakelijkheid, omdat het personeel met den nasleep van direkte belasting drukkend is, en het verhoogen der grondlasten door opcenten de verkoopwaarde der perceelen verminderd in alle geval onzeker maakt. Want niets is schadelijker om de waarde voor eigendommen te verkrijgen, dan het variabele van de lasten die er op drukken.

Het voorstel van den heer *Pabst* in stemming gebragt wordt alsnu met 22 stemmen verworpen. Vóór, de HH. *Laan*, *Kien*, *Voet*, *de Geer van Oudegein*, *Pabst*, *H. Verloren*, *v. Bel*, *Jongeneel*, *Strick v. Linschoten*, *v. Asch v. Wijck*, *Lagerwey*, *de Vries* en *Vos*.

Afd. 1 wordt hierop zonder omvraag goedgekeurd, even als de volgende, tot Afd. 5.

Doortrekking van het Tienhovensche kanaal naar de Eem, welke post de komm. voorstelt met *f* 1200 te verminderen.

De heer *Lagerwey* verlangt eene stemming over den post zelven, daar hij geheel onbereid is om dit plan te bevorderen. Het zal meer water geven op Tienhoven en Breukelerveen en minder op Achttienhoven en Westbroek en Maartensdijk gedeeltelijk, terwijl geen toevoer zal komen op de hooger gelegen landen tegen de grenzen van Noord-Holland, waardoor de afsnijding der bergwellen, de slooten zullen uitdroogen; weshalve het plan voor die streken *nadeelig* zal worden. Bovendien vallen de kosten tegen, men gaf toen op, de onteigening gratis te zullen kunnen doen en nu reeds, zegt Spr., loopt het plan zoo tegen, dat voor de onteigening *f* 3 per oude roede moet worden gegeven. Hij stelt voor den post weg te laten.

De heer *Pabst* zegt dat door het onderzoek van deskundigen en leden der verg. in het vorige jaar duidelijk is gebleken het nuttige van het plan, en daarom ook door de verg. aangenomen, die zich nu toch niet kan laten leiden tot een ander gevoelen door een enkel woord, los daar heen geworpen. De eenige grond, die wordt aangevoerd, is, dat de onteigening te veel geld zal kosten, maar dat is onjuist; vele landeigenaars hebben reeds hun land gratis afgestaan, en nu zijn er nog slechts landeigenaren, die hier en daar een klein stuk hebben, welke men moet schadeloos stellen.

De heer *v. Beeck Calkoen* gelooft dat het voorstel van den heer *Lagerwey* vreemd is aan de orde; het strekt om te doen terug komen op een eens genomen besluit. Men heeft na lang onderzoek aangenomen een plan, dat over vele jaren werken moet en waarvoor vooruit bepaald is dat jaarlijks eene toelage zal worden gegeven; hoe groot die zijn zal, zal men afhankelijk moeten stellen van den finantiëelen toestand, maar het denkbeeld is aangenomen en het komt Spr. voor, dat het voorstel van den heer *Lagerwey* eenigzins bij verrassing in de verg. gebragt wordt.

De heer *Lagerwey* kan zich niet voorstellen dat dergelijk voorstel vreemd is aan de orde; zoo zou alles vreemd aan de orde kunnen worden verklaard, daar het staat op een post die is voorgedragen, en de verg. zich uitdrukkelijk heeft voorbehouden, dat als de staat van zaken de uitvoering minder noodig deed keuren of men er bezwaren in vond, men er altijd op zou kunnen terug komen; bovendien is hij daar plaatselijk bekend en heeft alzoo regt zijn gevoelen te kennen te geven.

De *Voorz.* is, op grond van het ten vorigen jare genomen besluit, waarvan hij voorlezing geeft, mede van oordeel, dat het voorstel vreemd is aan de orde.

De heer *Lagerwey* verklaart alsnu het in te trekken voor heden, maar Gedep. Staten bepaaldelijk te verzoeken, deze zaak nader in overweging te nemen en te onderzoeken.

Het voorstel der komm. wordt zonder omvraag aangenomen.

Hoofdst. IV, *Renten en aflossingen van aangegane geldleeningen*, wordt zonder omvraag goedgekeurd, nadat het cijfer met *f* 675 verminderd is, daar het mandaat voor het aandeel der prov. in de opbrengst der Mijdrechtsche droogmakerij is ontvangen.

Hoofdst. V en VI worden zonder omvraag goedgekeurd.

Hoofdst. VII. *Uitgaven door bijzondere wetten aan de provincie opgelegd.*

De heer *v. Asch v. Wijck* meent art. 6 (*kosten van het lager onderwijs in de gemeenten, in het geval voorzien bij art. 36 der wet van 13 Aug. 1857* (Stbl. n°. 103) *f* 400) in verband met art. 5 en 7 van hoofdst. VIII, afd. 1 te moeten beschouwen. De twee laatstgenoemde posten kunnen, naar zijn oordeel, niet langer op de begrooting behouden worden, en daaruit zou welligt de noodzakelijkheid ontstaan om art. 6 tot een hooger bedrag uit te trekken. — Bij art. 36 der wet is de wijze aangewezen, waarop indien de gemeenten door de kosten van het onderwijs te zwaar gedrukt mogten worden, door het Rijk en de provincie gezamenlijk daarin moet worden voorzien. — De wet regelt alzoo de voorwaarden en de wijze, waarop de ondersteuning aan de gemeenten moet worden verleend, en verbiedt daardoor elke andere wijze van ondersteuning dan die door haar is voorgeschreven. — Nu spreekt art. 36 van het gezamenlijk bedrag der uitgaven van de gemeente

voor het onderwijs, en zegt dat indien de gemeente door dat gezamenlijk bedrag te zwaar mogt worden gedrukt, zij ondersteuning genieten zal. — Het verleenen derhalve van afzonderlijke subsidiën ten behoeve van bepaalde onderwerpen, die wel tot de inrigting van het lager onderwijs behooren, doch slechts een gedeelte daarvan uitmaken, en waarvan dus de kosten ook slechts een gedeelte zijn van de gezamenlijke kosten van het onderwijs, die door de gemeente moeten gedragen worden, moet als in strijd met het voorschrift der wet worden beschouwd. Zoodanig ten minste wordt art. 36 der wet opgevat en toegepast door de regering, die onderscheidene aanvragen om ondersteuning, bijv. tot verbetering van schoolgebouwen, op dien grond afgewezen heeft. Is dit waar voor zooveel de subsidiën van het Rijk betreft, dan zal ook wel hetzelfde moeten gelden voor de subsidiën, die de provincie verleent. — Wel wordt in art. 70, waarbij een termijn van 3 jaren wordt toegestaan tot het in werking brengen van de voorschriften der wet, gezegd, dat gedurende dien termijn aan de openbare hoofdonderwijzers en aan de gemeenten de jaarwedden en toelagen der provincien en van het rijk zullen worden uitbetaald, in welker genot zij waren tijdens het in werking treden der wet; — doch hierdoor wordt geenszins in het algemeen bestendigd de wijze van het verleenen van subsidiën zooals dit tot dusverre heeft plaats gehad. Alleen zij die eenige toelage genoten op het gezegde tijdstip, blijven gedurende 3 jaren nog in dat genot; doch waar sprake is van het verleenen van nieuwe subsidiën voor het eerst, daar moet het voorschrift van art. 36 worden toegepast. Zoo Spr. zich niet vergist, strekken de posten in hoofdsuk VIII alleen om daaruit eenige ondersteuning te kunnen verleenen aan hen, die daartoe in den loop van het dienstjaar aanvrage doen, en geenszins om eenige aan bepaaldelijk aangewezen personen en gemeenten reeds toegekende subsidiën uit te betalen. — Die gelden moeten dus dienen om nieuwe subsidiën te kunnen verleenen. — Dit is in strijd met de wet, die het verleenen van subsidiën op die wijze verbiedt. — Is deze beschouwing juist, dan behooren de beide aangehaalde art. op de begrooting te vervallen; doch dan schijnt het tevens wenschelijk art. 6 van hoofdstuk VII te verhoogen.

De heer *Bastert* gelooft dat deze redenering volkomen opgaat voor de toekomst en de kosten uit de prov. kas voor het onderwijs zullen gegeven worden, op de wijze zoo als de vorige Spr. gezegd heeft. Gedep. Staten, zegt Spr., hebben echter gemeend, dat men in een tijdperk van overgang verkeert en daarom op de begrooting gebragt een gering bedrag op den post no. 6 en de beide posten onder hoofdstuk VIII behouden. De post der toelage aan schoolgebouwen, zegt Spr., is zeer veranderlijk, die van toelagen aan onderwijzers echter minder. Deze post is bijna (blijkens de rekening) geheel aan vaste toelagen uitgegeven, en wat nu het verbod betreft om ze op de begrooting te brengen, merkt Spr. aan, dat art. 32 de kosten wel ten laste der gemeenten brengt, maar Spr. gelooft dat de gemeente-besturen van den termijn van drie jaren wel gebruik zullen maken en de regeling van het lager onderwijs in 1859 niet volkomen haar beslag zal erlangen.

De heer *v. Hoytema* zegt dat het denkbeeld van den heer *v. Asch v. Wijck* de letter der wet voor zich heeft en de vraag van veel belang is, wijl zij ook voor de toekomst geldt. Zij resumeert zich daarin of de Staten niet bevoegd zouden zijn, ook na afloop der 3 jaren, subsidiën aan schoollokalen of voor tegemoetkoming aan onderwijzers te geven? Wat nu den toestand binnen de 3 jaren betreft, zoo deelt hij het bezwaar van den heer *v. Asch v. Wijck* niet, ten eerste omdat de regering zich daaromtrent heeft verklaard, en, wat meer is, op eene wijze die geheel bewijst, dat men eerst van een ander gevoelen was, maar, gedrongen door het nut der zaak en de overweging van de onvermijdelijke noodzakelijkheid, dat gevoelen heeft gewijzigd. Zij heeft eerst aangeschreven, dat krachtens deze wet de subsidiën van het rijk en de prov. zouden vervallen, zoodra de gemeentebesturen binnen de drie jaren hun onderwijs regelden. Men heeft daartegen aangevoerd, dat dit een premie was op de nalatigheid van die besturen om het onderwijs goed te regelen, en de minister heeft te kennen gegeven, dat, als de gemeentebesturen van dien termijn gebruik maakten en dus binnen de drie jaren hun onderwijs regelden, hij de subsidiën, die nu werden gegeven, toch gedurende 3 jaren wilde behouden geven. Wat, vraagt Spr., zal men nu doen? met den heer *v. Asch v. Wijk* redeneren naar de strikte letter der wet, of den geest in aanmerking nemen? en dan rijst de vraag of de Prov. Staten niet meer bevoegd zullen zijn om iets meer te geven voor het lager onderwijs, dan artt. 36 en 70 aangeven? Is dat waar, dan, zegt Spr., mag van het oogenblik af aan niet meer gegeven worden. Spr. vraagt echter, of dat niet te streng is uitgelegd, en waarom men zou geven aan kerkgebouwen en niet meer aan schoolgebouwen? De wet heeft wijselijk bepaald de verpligting, die aan de gemeentebesturen wordt opgelegd, maar als nu de prov. ziet, dat er gemeenten zijn, waar art. 36 niet kan worden toegepast, omdat de gemeente niet in de termen van dat artikel valt, zou de provincie zich dan aan alle subsidie moeten onttrekken? — Gaat het denkbeeld van den heer *v. Asch v. Wijck* op, dan zou art. 6 moeten worden verhoogd, maar die verhooging zou willekeurig zijn. Spr. meent, dat men de subsidie van *f* 2000 moet behouden voor deze begrooting, om later te zien welk beginsel men zal moeten volgen. Men is in eenen toestand van overgang; laat men behouden wat men heeft, tot dat alles behoorlijk is geregeld en de kwestien zullen zijn opgelost.

De heer *v. Asch v. Wijck* is door het aangevoerde niet overtuigd, daar men meer gesproken heeft over het wenschelijke om de zaak te laten gelijk zij is, dan men aangetoond heeft, dat dit kan en mag. Men heeft zelfs erkend dat zijne meening de wet voor zich heeft; en dit reeds schijnt voldoende. Men is in eene periode van overgang, wordt gezegd, maar, zegt Spr., hieruit kan geen grond worden ontleend om te handelen in strijd met de wet, nu de wet zelve voorschrijft hoe er gehandeld moet worden. — Spr. doet den heer *v. Hoytema* opmerken, dat hij wel degelijk onderscheid heeft gemaakt tusschen toelagen, waarvan de onderwijzers of de gemeenten in het genot waren tijdens het in werking treden der wet, en die welke nu eerst zouden worden aangevraagd en verleend. — Alleen de eerstgenoemden kunnen volgens art 70 der wet alsnog worden uitbetaald; voor zooverre dus de aangevraagde gelden moeten strekken om aan dezelfde personen, die op het gezegde tijdstip in het genot eener toelage waren, die toelage te kunnen blijven schenken, vindt Spr. er geen bezwaar in. — Zijne opmerking betreft uitsluitend het toekennen van nieuwe toelagen aan onderwijzers; dit mag volgens de wet niet geschieden. Hetzelfde geldt ten aanzien van subsidiën voor de verbetering van schoolgebouwen. Volgens de rekening over 1856 zijn van de beschikbare som van *f* 2000, slechts *f* 1000 besteed, als een subsidie voor den opbouw van een nieuw schoollokaal te Mijdrecht. Hieruit blijkt, dat deze post niet is bestemd tot betaling van vaste en bepaalde toelagen, maar alleen, om daaruit dan aan deze, dan aan gene gemeente, naar gelang van behoefte, eenige bijdrage te kunnen verleenen voor verbetering van schoolgebouwen, en dus voor een bepaald aangewezen onderdeel van hetgeen tot de kosten van het lager onderwijs in het algemeen behoort. — Spr. meent dat men zoowel naar den geest als volgens de letter der wet zal handelen, wanneer men voor zoodanige onderwerpen geene afzonderlijke subsidiën meer toekent, maar de kosten daarvan brengt onder de algemeene kosten van het onderwijs, en de ondersteuning der provincie beperkt tot de gevallen bij art. 36 der wet voorgeschreven. Spr. herhaalt, dat hij geene vaste en onveranderlijke toelagen op het oog heeft, maar alleen het verleenen van nieuwe subsidiën. Zoodanig is ook de beschouwing der regering zelve, en Spr. gelooft, dat als de regering zich verpligt acht nieuwe aanvragen van dien aard af te wijzen, op grond dat de wet deze wijze van subsidiëeren verbiedt, de wet evenzeer moet worden geacht voor de provincie een verbod in te houden om toelagen, als hier bedoeld, te blijven geven. Het zou Spr. wenschelijk voorkomen, de voor dit onderwerp uitgetrokken som over te brengen op art. 6 van hoofdst. VII.

De heer *v. Beeck Calkoen* gelooft, dat het denkbeeld van Gedep. Staten is geweest, een kleinen post op de begrooting te brengen voor de wettelijke verpligting en te gelijk dat art. mede op te nemen onder die welke voor verhooging vatbaar zijn. Voor het overige echter, zegt Spr., heeft men gemeend zich te moeten plaatsen op het standpunt van te zijn in een tijdperk van overgang, daar men anders in hardheid en ongelegenheid zal komen. Er is, zegt Spr., eene andere moeijelijke vraag ter sprake gebragt, of de verg. nl. bevoegd is voor de onderwerpen in hoofdst. VIII no. 5 en 7 opgenomen iets af te zonderen? Spr. gelooft dat vroeger is aangenomen, dat men uitgaven zou mogen doen voor het onderwijs, en hij merkt aan, dat dit beginsel ook reeds eenigermate is gevolgd, nl. door de verhooging aan de kweekschool voor onderwijzers te Amersfoort. Spr. ziet dus geen bezwaar om voor de onderwijzers iets af te zonderen.

De heer *Ackersdijck* ondersteunt zeer wat de heer *v. Beeck Calkoen* aanvoert. Hij gelooft niet, dat het eenig bezwaar zal opleveren, om gedurende die drie jaren de begrooting te laten gelijk zij is. Spr. ondersteunt ook zeer wat in de laatste plaats beweerd is, nl. dat de nieuwe wet op het lager onderwijs wel voorschrijft tot welke subsidien de provincie verpligt is, maar geenszins verbiedt meerdere subsidien toe te staan, zulk een verbod zoude ongehoord zijn. Men mag gerust aannemen dat geene wet in Nederland aan de staten der provincie het regt zal ontnemen om door subsidien het lager onderwijs te bevorderen. Het is een der schoonste regten, waarop men niet genoeg kan prijs stellen.

De heer *Menso* zegt, dat het niet alleen in strijd is met de wet, om zoodanige posten op de begrooting te brengen, maar gelooft ook, dat Gedep. Staten, volgens de wet op het onderwijs, daarover niet zullen kunnen beschikken zonder een besluit des konings. Spr. vertrouwt, dat de beschikking over de posten sub 5 en 7, hoofdst. VIII, gelijk die worden voorgedragen, veel moeijelijkheid zal opleveren, en vermeent dat men niet op het standpunt staat om geschenken te kunnen doen.

De heer *Kien* deelt de zienswijze van den heer *v. Asch v. Wijck*; de wet, zegt Spr., is in werking getreden, maar in alles, waarvoor geen uitstel verleend is, moet men zich regelen naar wat de wet voorschrijft. Spr. gelooft op andere gronden het onraadzame van de oude wijze te moeten kenbaar maken; naarmate de provincie vrijgeviger is, zullen de gemeente-besturen zich onttrekken. Men mag vrijgevig zijn, zegt men, — Spr. meent, niet in alle opzigten; hij bestrijdt, dat nog eene toelage zal mogen worden gegeven aan die haar vroeger ontvingen. Spr. gelooft dat het zaak is, dat men uitgaat van het juiste standpunt, dat de gemeenten in de eerste plaats verpligt zijn voor het onderwijs te zorgen. Spr. acht 't het veiligst den weg te volgen, dien de heer *v. Asch v. Wijck* aangeeft.

De *Voorz.* merkt aan dat de heer *v. Asch v. Wijck* geen bezwaar heeft tegen den post, maar meent dat de beide andere posten moeten vervallen en deze daarmede verhoogd moet worden.

De heer *v. Hoytema* zegt dat er dan behoort te staan: in het geval voorzien bij artt. 36 en 70 der wet, enz., en dit geeft Spr. den heer *v. Asch v. Wijck* in bedenking, alsmede om alsdan *f* 2400 uit te trekken, no. 65 te laten vervallen en no. 6 afzonderlijk te behandelen.

De heer *Wijers* gelooft dat de wet de verpligting regelt der gemeenten, doch geene vrijgevigheid van anderen uitsluit. Hij wijst op de wet op het armbestuur, waarin de verpligting tot betaling der kosten van verpleging der krankzinnigen in de gestichten aan de gemeenten is opgelegd, en toch worden door het rijk en de provincie subsidiën verleend.

De heer *Kien* vraagt, of het dan niet zaak is zich goed voor te stellen waarin die vrijgevigheid zal bestaan? Spr. meent dat men eerst moest toezien hoever men met de verpligting kwam.

De heer *Bastert* acht het denkbeeld door den heer *v. Hoytema* geopperd niet aannemelijk en gelooft dat dit voorstel de bezwaren niet wegneemt, door dat is gemaakt tegen het voorstel van den heer *v. Asch v. Wijck*; er zijn in de rekening posten verantwoord, die jaarlijks tot een gelijk bedrag aan onderwijzers zijn toegekend. Spr. zal zich bepalen tot een geval hem bekend. De onderwijzer te Tienhoven geniet jaarlijks een subsidie van het rijk, van de provincie en van de gemeente, en zoolang de definitive regeling niet heeft plaats gehad is die subsidie onvermijdelijk; zal men die nu niet meer uitbetalen? Er bestaat, kan men zeggen, geen wettelijke verpligting, maar Spr. meent, dat men dan tot de moeijelijke kwestie zal komen of het subsidiëren van dezen of genen eene wettelijke verpligting is, en dat men door aanneming van het amendement van den heer *v. Asch v. Wijck* deze moeijelijke kwestie in den boezem van Gedep. Staten zal overbrengen.

De heer *Ackersdijck* zegt dat hij wel toestemt, dat de bepalingen der nieuwe wet moeijelijkheden kunnen opleveren. Doch men is thans nog in een tijd van overgang. Nu stelle men Gedep. Staten in de gelegenheid om over die som te beschikken, in zooverre zij geene beletselen ontmoeten. Intusschen zal door de toepassing meer klaarheid omtrent de beteekenis der artikelen ontstaan. Spr. acht het raadzaam de diskussie niet verder door te zetten, door de som beschikbaar te stellen en Gedep. Staten daardoor te magtigen de uitgave te doen gelijk tot nog toe geschied is, tenzij van hoogerhand wordt beweerd, dat sommige subsidiën niet gegeven mogen worden. Spr. gelooft dat elke wijziging in de begrooting de zaak op het oogenblik niet gemakkelijker maar wel moeijelijker zou maken.

De *Voorz.* vereenigt zich geheel met de meening van den laatsten Spr. en acht het niet raadzaam op het oogenblik eene bepaalde beslissing te nemen omtrent een punt van zooveel gewigt.

De heer *v. Asch v. Wijck* stelt voor den post van *f* 400 te brengen op *f* 2400, en te lezen „in de gevallen, voorzien bij de artt. 36 en 70." Spr.'s bedoeling is daarbij dat aan hen, die bij het intreden van dit jaar in het genot van eenige toelage waren, die toelage ook nu nog zal worden uitbetaald.

Dit amend. wordt met 19 stemmen tegen die der HH. *Laan*, *v. Beeck Calkoen*, *Story van Blokland*, *v. Veersen*, *Schas*, *Bastert*, *v. Nooten*, *Voet*, *Spengler*, *G. J. Verloren*, *de Beaufort*, *v. Bel*, *Wijers* en *de Louter* aangenomen, waarna het hoofdstuk aldus gewijzigd wordt goedgekeurd.

Hoofdstuk VIII. *Andere uitgaven, niet onder de vorige hoofdstukken behoorende.*

Art. 7. *Verbetering van schoolgebouwen.* *f* 2000.

De heer *v. Asch v. Wijck* zegt, dat dit art. alsnog zal behooren te vervallen.

De heer *Bastert* kan het gevoelen niet deelen, dat deze post in strijd zou zijn met de wet. Spr. voert aan art. 32 der wet, waarin onder de kosten van onderwijs door de gemeenten te voldoen, die voorkomen van het oprigten en verbeteren van schoolgebouwen. Art. 70, zegt Spr., geeft ook daarvoor een tijd van 3 jaren.

(Vervolg en slot morgen.)

Snelpersdruk van L. E. BOSCH EN ZOON.